

ברכה אחרונה מעין שלש

א. על מאכל של א' מחמשת מיני הדגן, שהם חטה, ושעורה, כוסמין, ושכולת שועל, ושיפון, שמברכים עליו 'בורא מיני מזונות', וכן על חמשת מיני פירות העץ שנשתבחה בהם ארץ ישראל בתורה, שהם גפן, ותאנה, ורמון, וזית, ותמר, כשאכל כשיעור כזית, ועל היין ועל השמן, כששתה כשיעור רביעית, - מברך אחריהם ברכה אחרונה מעין שלש. ואם אוכל גרעין או פרי שהוא פחות מכזית, יש לחלקו או להוציא גרעינו, - מספק שמא כיון שהוא שלם כברייתו צריך לברך ^{לפי הדין} אחריו אע"פ שפחות מכזית, - ואז לא יברך אחריו.

פירות אלו של שבח ארץ ישראל, הקודמים בהם בסמיכתם לארץ בשבחה שבאלה פסוקי התורה הם קודמים לברכה. אבל ברכת פרי הגפן קודמת לכולם, וברכת מזונות קודמת גם לה.

אכל ושתה מאלה המינים, שמברך אחריהם מעין שלש, כוללם בברכה אחרונה אחת, ומקדים 'המחיה' ואח"כ 'הגפן' ואח"כ 'הפירות'. (ש"ע רח ב א, רב מ"ב לב, רי א; מ"ב ה ה, ריא ד ו, רח יב)

ב. שתה יין ואכל ענבים, מזכיר בברכה אחרונה 'על העץ ועל פרי העץ'. ואם הזכיר אחרי הענבים, רק 'על הגפן', או שנתכוון לפטרם בברכה אחרונה שאחרי היין יצא.

ג. אם אחרי יין ברך 'על העץ ועל פרי העץ' יצא בדיעבד מספק. (ש"ע רח יד טו; מ"ב סט) אם אחרי מאכל של חמשה מיני הדגן, שצריך לברך ברכה מעין שלש, וכן אחרי יין, וכן אחרי תמרים, ברך ברכת המזון ואפילו לא אמר אלא ברכת הזן יצא, ולא יאמר עוד שאר הברכות; אבל אחרי שאר פירות לא יצא בזה. ואם נזכר קודם שאמר השם בסיום ברכת הזן, מתחיל 'ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה', ומסיים ברכה דמעין שלש. (ש"ע רח יז; מ"ב עה עז)

ד. בברכה מעין שלש מזכיר מענין ^{לפי הדין} היום בשבת וראש חודש ויום טוב, ואם לא הזכיר יצא. (ש"ע רח יב; מ"ב נח)

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, על

על פירות משבח	על מעשה קדרה	כשאכל מן הי מיני דגן	על היין
ארץ ישראל	מה' מיני דגן	וגם שתה יין	הגפן ועל
העץ ועל	המחיה ועל	המחיה ועל הפלפלה,	פרי הגפן
פרי העץ	הפלפלה	על הגפן ועל פרי הגפן	

ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה, שרצית והנחלת לאבותינו, לאכל מפריה ולשבוע מטובה. רחם נא יהוה אלהינו על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך,

עולת ראייה (לקוטים)

קורבה יתירה לארצנו הקדשה, אפילו במדרגה הנמוכה, יש בזה לחזקו ולאמצו ולהקדימו לברכה ממי שמתאחר ומתרחק, ואע"פ שבתוך הלב יהיה המתרחק בעל מדרגה יותר עליונה, מ"מ ישוב הארץ וחבתה בפועל הוא דבר נשגב וכמו שכתבו חז"ל (סנהדרין קב, ב) על עמרי, שזכה למלכות מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל, אע"פ שהיתה כונתו ודאי חמרית. ויש לנו לימוד, שצריך לחזק את הכוחות החמריים

וְעַל צִיּוֹן מְשֻׁפָּן בְּבוֹדָהּ, וְעַל מְזֻבְחָהּ וְעַל הַיְכָלָהּ. וּבְנֵה
 יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ
 וְשִׁמְחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ, וְנֹאכַל מִפְרִיָּהּ וְנִשְׂבַּע מִטוֹבָהּ, וְנִבְרַכְךָ
 עָלֶיךָ בְּקֹדֶשׁהּ וּבִטְהָרָהּ.

בשבת וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה.

בראש חודש וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם רֵאשִׁית הַחֹדֶשׁ הַזֶּה.

בראש השנה וְזָכְרֵנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם הַזְּכָרוֹן הַזֶּה.

ביו"ט ובחזה"מ וְשִׁמְחֵנוּ בְּיוֹם חַג (פלוני) הַזֶּה.

כִּי אַתָּה יְהוָה טוֹב וְיָמֵיב לְכָל, וְנוֹדָה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל

פְּרֵי הַגֶּפֶן. בָּרוּךְ	הַפְּרוֹת. בָּרוּךְ	הַמַּחֲיָה. בָּרוּךְ	הַמַּחֲיָה וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן.
אַתָּה יְהוָה, עַל	אַתָּה יְהוָה,	אַתָּה יְהוָה,	בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל
הָאָרֶץ וְעַל	עַל הָאָרֶץ	עַל הָאָרֶץ	הָאָרֶץ וְעַל הַמַּחֲיָה
פְּרֵי הַגֶּפֶן*.	וְעַל הַפְּרוֹת*.	וְעַל הַמַּחֲיָה.	וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן*.

* ולפירות שגדלו בארץ ישראל (ש"ע רח"י מ"ב נד): וְעַל פְּרוֹתֶיהָ. וכן ליינ א"י וְעַל פְּרֵי גִפְנָהּ.

— עוֹלַת רְאִיָּה (זְקוּטִים) —

של כלל האומה, ומזה יבא ג"כ חזוק לכוחות הרוחניים. על כן אמר להם זה שני לארץ, שאע"פ שהוא שני לארץ במדרגה השניה מ"מ הוא קודם לחמישי לארץ שבמדרגה הראשונה, לענין הרושם שאנו צריכים לעשות עלינו בחיבת הארץ, אע"פ שהוא במדרגה נמוכה נגד הראשון, מ"מ פעולותיו הגשמיות מתקרבות למטרה רמה, ומתוך החזוק החמרי יבוא חזוק נפשי רוחני. על כן אמרו לו כהלכה וכענין: מאן יהיב לן נגרי דפרזלא ונשמעינך, מי יתן לנו חזוק גופני וכוח חמרי אמיץ כברזל, להיות שרירי הגוף חזקים, ונוכל לקבל ממך שלמות רוחנית גדולה כמדתך, לחבב את החזוק החמרי בכלל עם ד', שהוא מביא ודאי לחזוק הרוחני.

וכן יוסב גם על עניני הכלל שבצד הלאומי של ישראל: מי יתן לנו אמצעים חזקים, לחזק את הצד הגשמי והחמרי של הכלל, בנגרי דפרזלא, ברכב ברזל, בבריחי ברזל, בכוח אמיץ וגוף חזק כברזל, להתאזר בגבורה ולרומם קרן ברוח גבורה, ונשמעינך, ונלך בדרכך, איך לזכות לזה ע"פ דרכה של תורה, באהבה ושלוה, שלא לעלות בחומה ולא למרוד באומות העולם, כי אם להרבות כוח ועצמה פנימית, אפילו גשמית, כי זאת תביא לנו המשמעת הרוחנית, שהיא המטרה: "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ד'" (זכריה ד, ו). ואומר: "שבחי ירושלים את ד' הללי אלהיך ציון. כי חזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך. השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך"

בורא פרי האדמה

א. הירקות וקטניות וכל פירות הארץ, וכן של עץ שמוציא עליו משרשיו ולא מעצו והוא כלה בחורף וחוזר ופורח משרשיו, מברך 'בורא פרי האדמה', ואם ברך 'בורא פרי העץ' לא יצא. ואם הם יותר טובים כשהם מבושלים, ואין דרך רוב בני אדם שם לאכלם חיים, כשהם מבושלים מברך 'בורא פרי האדמה', אבל כשהם חיים מברך 'שהכל'. וכן בכבושים או מלוחים, ודרכם להאכל ע"ז כשהם חיים מברך 'בורא פרי האדמה'. וכן על מי הבשול והכבישה של כל אלה, כשהם עומדים לכך, מברך 'בורא פרי האדמה', אם לא נרגש בהם טעם של תערובת אחרת, שאז מברך 'שהכל'. (ש"ע רה א, רג א ב, רז א, רה א שעה"צ ג מ"ב ד, רה ב; מ"ב ח יב)

ב. על תבשילם, וכן כשנתרסקו ונתמעכו כעיסה, אם ממשם קיים וצורתם נכרת, וטובים לאכילה מבושלים כמו חיים, מברך 'בורא פרי האדמה'. (ש"ע רה א, רח ח; מ"ב לו לח, רב מ"ב מ)

ג. על פרי שלא נגמר גידולו באילן מברך 'בורא פרי האדמה'. וכן על מה שגדל על האילן ואינו עיקר הפרי. וכן על הקליפה החיצונה שסביב הפרי. ואם ברך עליה 'בורא פרי העץ' יצא. (ש"ע רב ב; מ"ב יב, רב ו; מ"ב לט, רז מ"ב ג)

ד. על גרעיני פירות האילן, אם הם טעימים קצת ואוכלם בלא הפירות מברך 'בורא פרי האדמה'. ואם ברך 'בורא פרי העץ' יצא. (ש"ע רב ג; מ"ב כג)

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

שהכל נהיה בדברו

א. על כל דבר שאינו גדל מן הארץ, וכן על כמהים ופטריות, וכן על מה שגדל מן הארץ אבל אינו עומד מעיקרו לאכילה זו, וכן על פרי האדמה שלא נגמר גידולו והוא ראוי לאכילה, וכן על פת ופירות שנתקלקלו, באיזה אופן שהוא, וראויים עתה לאכילה, ואוכלם במקום המקולקל, וכן על משקים היוצאים מפרי האדמה או מפרי העץ, ואפילו של שבעת המינים (חוץ מהיין והשמון), וכן על יין שהתחיל להתחמץ ואין רגילים לשתותו מפני חמיצותו, וכן על חומץ אם הוא ראוי לשתיה, וכן על דבש שזב או נסחט מהתמרים, וכן על מי שריה או בשול של פירות, שאינם עומדים מתחילה לכך, מברך 'שהכל נהיה בדברו'. (ש"ע רד א; מ"ב ט יג א שעה"צ ב א, רב ח, רד א ד, רב ח; מ"ב מה, רב י; מ"ב נב)

ב. פירות שדרך רוב אכילתם הם מבושלים, אם אכלם חיים מברך 'שהכל'. וכן פירות שגדלים מאליהם באילני סרק ואינם ראויים לאכילה חיים, אפילו אכלם מבושלים מברך 'שהכל'. (ש"ע רב יב, רג ד; מ"ב ה בה"ל)

ג. על גרעיני פירות מרים שמתקם ע"י איזה דבר מברך 'שהכל', ואם ברך על כל פירות האילן 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה' ועל של פירות האדמה 'בורא פרי האדמה' יצא. (ש"ע רב ג; שעה"צ כו)

ד. המוצץ קנים מתוקים מברך 'שהכל'. ואם ברך 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה' יצא. וכן על הסוכר, הנעשה מפרי העץ או מפרי האדמה. (ש"ע רב טו; מ"ב עו)

ה. על מרקחת ותבשיל של פירות שאין צורתם נכרת בה כלל ואין רוב דרך אכילתם ע"י רסוק, מברך 'שהכל'. ואם ברך ברכתם הראשונה, 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה' יצא. (ש"ע רב ז; מ"ב מב מד)

עולת ראייה (לקוטים)

תהלים קמו, יב-יד). וחותם התכלית הבאה מזה בהכרח כפי קדושתם של ישראל הוא 'מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל' (שם שם, יט).